

SIKIÖSEULONNAN HOITOPOLKU, TURKU

Heikki S. Virtanen
Turun terveystoimi
27.11.2008

Valtioneuvoston asetus seulonnoista 21.12.2006

Asetuksen sikiöseulontoja käsittelevän osan tavoitteena on

- § vähentää perinataalista sairastavuutta ja kuolleisuutta
- § parantaa lisääntymisautonomiamia tilanteessa, missä pelko sikiön poikkeavuudesta saattaisi johtaa valitsemaan lapsettomuuden
- § antaa lasta odottaville naisille ja perheille asiallista, yhdenmukaista ja ajallisesti oikeaa tietoa seulontaohjelman eri vaihtoehdoista

Parhaillaan valmistellaan kansanterveys- ja erikoissairaanhoidolakien korvaamista terveydenhuoltolailla. Lakiin on esitetty seulontoja varten nykyistä kansanterveislain säännöstä vastaavaa pykälää. Sen mukaan kuntien velvollisuutena säilyy järjestää seulontaa ja muita joukkotarkastuksia valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävällä tavalla.

Valtioneuvoston asetus 21.12.2006

Kuntien on järjestettävä asetuksen mukaista sikiön kromosomipoikkeavuuksien ja vaikeiden rakennepoikkeavuuksien seulontaa kolmen vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta eli **31.12.2009 mennessä**

Kaikki tutkimukset ovat vapaaehtoisia

Varhaisraskauden yleinen ultraääniseulonta piti ottaa käyttöön viimeistään **1.1.2007**

Varhaisraskauden yleinen ultraäänitutkimus h 10 – 14

- tulee tarjota kaikille raskaana oleville
- ensisijainen tavoite on raskauden ja synnytyksen hyvä hoito
- tutkimukseen voidaan yhdistää sikiön kromosomipoikkeavuuksien seulonnan ultraääniosuus eli NT-mittaus, jolloin tutkimus tulee tehdä viikoilla 10 – 12

Valtioneuvoston asetus (jatk.)

Sikiön kromosomipoikkeavuuksien seulonta

Kromosomipoikkeavuuksia etsitään ensisijaisesti varhaisraskauden yhdistelmäseulonnalla

-ensisijainen tavoite on tunnistaa raskaudet, joissa on tavanomaista korkeampi riski trisomioihin (21, 18 ja 13) ja tarjota näissä tilanteissa mahdollisuus jatkotutkimuksiin

-**yhdistelmäseulaan** kuuluva verinäyte (PAPP-A ja B-HCG) otetaan h 8+0 - 11+6 ja NT-mittaus tehdään h 10 - 12+6. Verikoe voidaan ottaa ja NT-uä tehdä myös samaan aikaan h 10 -12.

Toissijainen kromosomipoikkeavuuksien seulontamenetelmä on trisomiaveriseula

h 15+0 – 16+6 (AFP ja vapaa B-HCG)

-trisomiaveriseulaa (kaksoisseula) käytetään niissä tilanteissa, joissa luotettava NT-mittaus ei ole mahdollinen tai kun yhdistelmäseulaa ei enää ajallisesti voi tehdä

Seulontamenetelmien ominaisuudet on valittu niin, että seulontaan osallistuneista **korkeintaan 5 %:lle** tarjotaan jatkotutkimuksia

Jos seulontatulokset osoittavat **suurentunutta sikiön kromosomipoikkeavuuden riskiä**, on tarjottava mahdollisuus sikiön kromosomitutkimuksiin istukka- tai lapsivesinäytteestä

40 vuotta täyttäneille voidaan tarjota kromosomipoikkeavuuden seulonnan vaihtoehtona suoraan istukka- tai lapsivesinäytteen ottoa (oma kunta päättää)

Valtioneuvoston asetus (jatk.)

Sikiön rakennepoikkeavuuksien ultraääniseulonta

kaksi tapaa, joiden tavoitteet ja ajoitus ovat erilaiset

1. H 18+0 – 21+6 tehtävä rakenneseulonta

Tavoite tunnistaa sikiön vaikeat rakennepoikkeavuudet ja mahdollistaa sikiön jatkotutkimusten toteuttaminen ennen kuin raskaus on kestänyt 24+0 vk

Jos raskaana oleva jatkotutkimusten perusteella päätyy raskauden keskeyttämiseen, tämä on mahdollista TEO:n luvalla silloin, kun sikiön vaikea sairaus tai ruumiinvika on varmistunut ennen h 24+0 (Raskauden keskeyttämisestä annettu laki 1085/1992 5 a §)

2. Sikiön rakennepoikkeavuuksien seulonta raskausviikon 24+0 jälkeen

Tavoite on tunnistaa sellaiset poikkeavuudet, joiden kohdalla syntyvän lapsen ennustetta voidaan parantaa ohjaamalla raskauden seuranta ja synnytys hyvin varustettuun sairaalaan, jossa sekä synnyttäjä että vastasyntynyt voivat saada tarvitsemansa hoidon viiveettä

Valtioneuvoston asetus (jatk.)

Asiakasmaksut

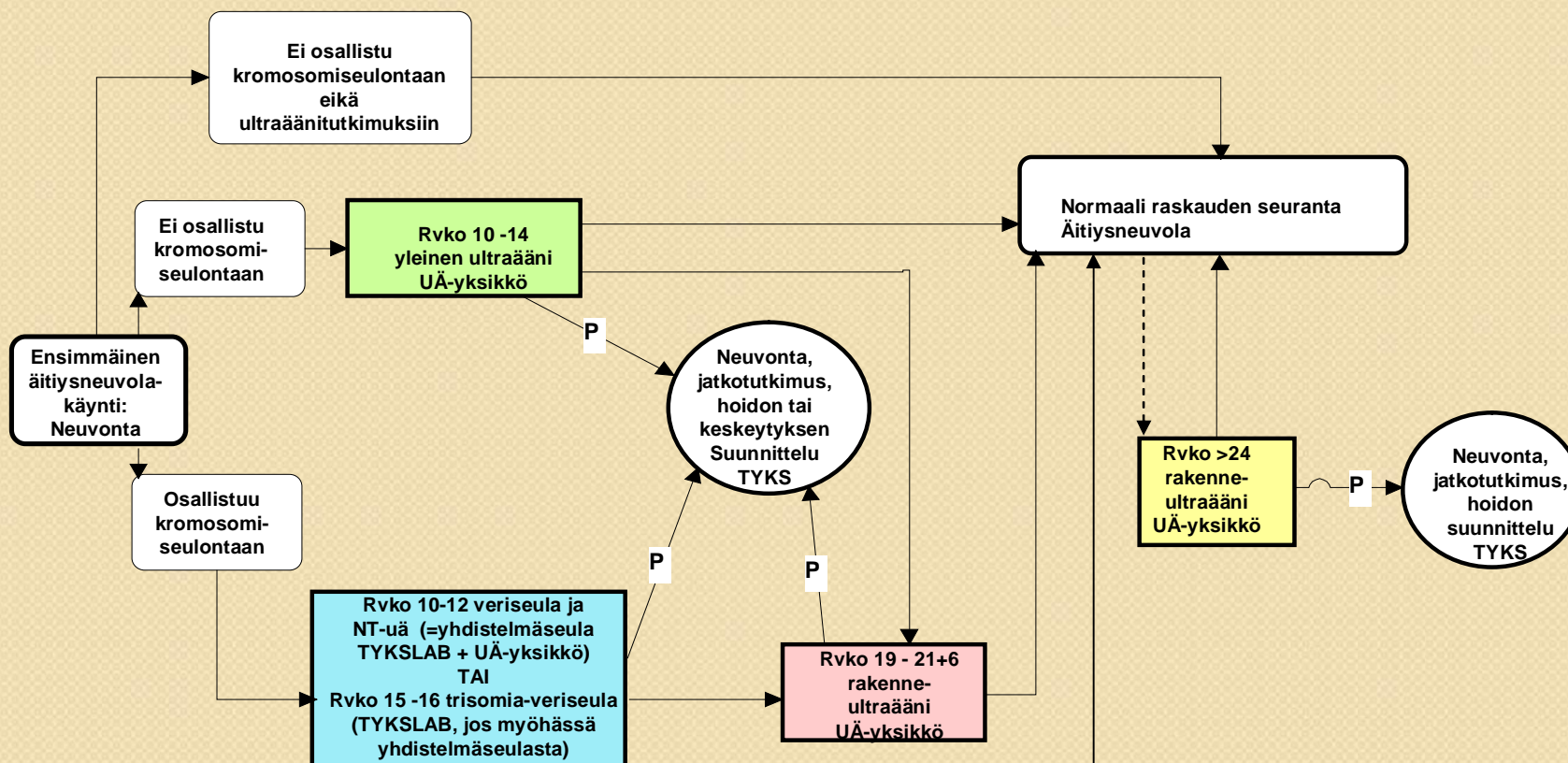
Seulonta-asetuksessa **kunnan järjestettäväksi säädetyt** tutkimukset eli varhaisraskauden yleinen UÄ-tutkimus, varhaisraskauden yhdistelmäseulonta, kaksoisveriseulonta ja UÄ-tutkimus vaikeiden rakennepoikkeavuuksien selvittämiseksi ovat **maksuttomia** (laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 5 §).

Jatkotutkimukset kuten istukka- tai lapsivesinäytteen otto ovat **maksullisia** (asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 912/1992). Esim. sairaalan poliklinikkakäynnistä voi periä enintään 25,60 euroa.

Seulontaprosessista

- Seulonnat on järjestettävä ennalta sovitun toimintamallin mukaisesti ottaen huomioon riittävät laadunhallinta- ja laadunvarmistusmenettelyt (STM:n Sikiön rakenne- ja kromosomipoikkeavuuksien seulonnan asiantuntijatyöryhmä)
- Seulonta-asetus velvoittaa kunnan arvioimaan seulonnan laatua ja testien luotettavuutta.
- Seulontojen järjestämisestä on suositeltavaa laatia erityinen suunnitelma
- Seulonta on kokonaisuus, joka tulee toteuttaa asetuksen kuvaamalla tavalla niin, että samat palvelut tarjotaan kaikille raskaana oleville.
- Seulontaohjelmaa suunniteltaessa on huolehdittava seulontaan osallistuvan henkilöstön (seulonnasta tiedottavat, näytteenottajat, vastausten antajat, hoidon antajat) hyvästä koulutuksesta, kokemuksesta ja yhteistyöstä.
- Seulontaprosessi sisältää ajanvarausmenettelyt, näytteenoton ja analysoinnin, ultraäänitutkimukset, vastaukset seulontaan osallistujille, jatkotutkimuksiin kutsumisen ja jatkotutkimusten sisällön, hoidon järjestämisen ja seulonnan laatua seuraavaan rekisteriin tehtävät ilmoitukset

Sikiön rakenne- ja kromosomipoikkeavuuksien seulonta Turussa kaaviona.

P=poikkeava löydös; NT = niskaturvotus; Rvko =raskausviikko.

1. raskauskolmanneksen sikiöseulonta h 10 – 12, Turku

Asiakasyksikkö NEUVOLA

- Ensisijainen seulontamenetelmä kaikille iästä riippumatta
- Potilasinformaatio ja laboratoriopyyntö ATK:lle
- Esitätetty lähete ja tiedot (ikä, paino, yms.) mukaan asiakkaalle

ULTRAÄÄNIYKSIKKÖ ultraäänitutkimus

- Niskaturvotus- ja pää-perä (30 – 67 mm) mitat lähetteeseen
- NT 3mm tai enemmän, neuvonta ja jatkotutkimukset suoraan TYKS:ssä, myös rakenne-uä h 20-22
- Monisikiöiset raskaudet, NT-mittaus 95 %:n hälytysrajalla (<http://finohta.stakes.fi/FI/sikioseulonnat/ammattilaisille/index.htm>)
- Pää-perä -mitta yli 67mm, NT-mittaus 95 %:n hälytysrajalla + trisomiaverikoeseula

TYKS-LAB

- **S-HCGbeeta + S-PAPP-A**
- Seulontalaboratorion laboratoriohoitaja seuloo tulokset

POS (= poikkeava)

1:1 - > 1:250, = 1:250

NEG (= normaali)

1:251 tai pienempi

1. raskauskolmanneksen sikiöseulonta h 10 – 12, Turku (jatk.)

RISKILASKENTAVASTAUS

- Lab. ilmoittaa **positiivisen** tuloksen puhelimitse TYKS perinnöllisyyspkl:aan ja lähettää riskilaskentaraaportin tiedoksi **neuvolaan**

PERINNÖLLISYYSPKL:n hoitaja

- ottaa puhelimitse yhteyttä potilaaseen ja antaa ajan neuvontaan

PERINNÖLLISYYSPKL: POSITIIVINEN TULOS

- Löydöksen neuvonta potilaalle perinnöllisyyspkl:lla
- Mahdollisuus istukka- tai lapsivesitutkimukseen

Normaali tulos

Rakennetutkimus rvk 19+0 – 21+6

Negatiivinen tulos lähetetään kirjallisesti potilaalle.
Riskilaskentaraaportti lähetetään **neuvolaan**.

Normaali raskauden seuranta

Äitiyshuollon ultraääniyksikkö

NT = niskaturvotus

S.HCGbeeta = seerumin istukkaperäisen raskaushormonin beta-fraktio

PAPP-A = seerumin istukkaperäinen valkuaisaine